

Raamleerplan podiumkunsten

Ingediend door: Kunstacademie Noord-Limburg podiumkunsten
(Instellingsnummer 50286)

Bestemd voor alle opleidingen van het deeltijds kunstonderwijs
in de domeinen muziek, woordkunst-drama en dans

Januari 2025

INLEIDING

Dit is het raamleerplan Podiumkunsten Kunstig Competent.

Het leerplan start met de kern: 5 artistieke rollen, 20 artistieke competenties en 101 leerdoelen. Deze doelen vormen de gemeenschappelijke stam voor de domeinen muziek, woordkunst-drama en dans.

Daarna maken we vertakkingen naar de studierichtingen podiumkunsten van de vierde graad. We formuleren doelen, afgeleid van de beroepskwalificaties dko, die voor deze studierichtingen aan de gemeenschappelijke stam toegevoegd worden.

Vervolgens presenteren we de noodzakelijke achtergrond: we ontwikkelen de visie achter deze doelen, een aanpak die past bij artistieke competenties en een set criteria die evaluaties in kunstonderwijs transparant, betrouwbaar, valide en voedend maken.

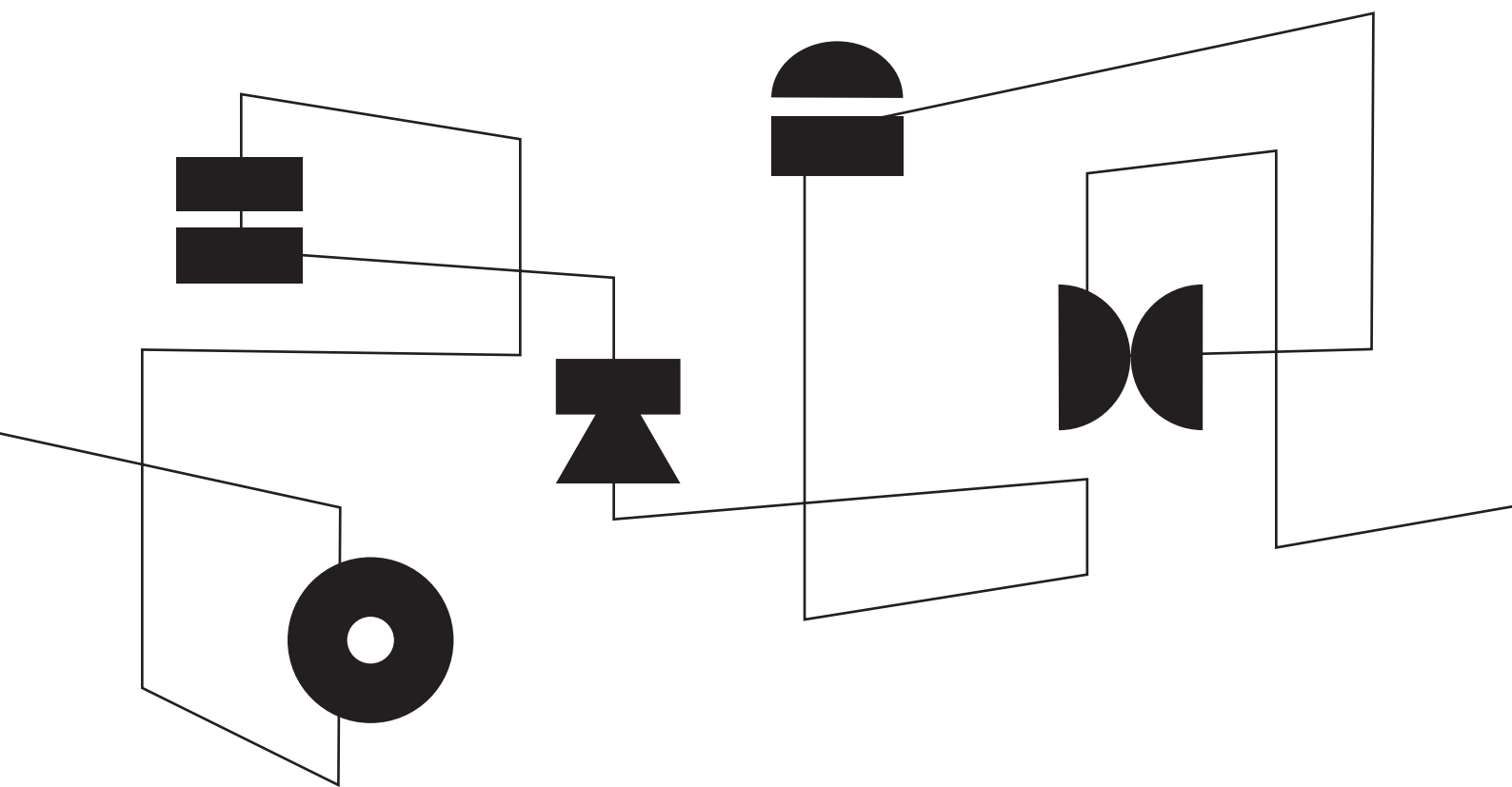
In een volgend hoofdstuk beschrijven we de link tussen dit leerplan en onderwijskwaliteit en hoe academies daar werk van kunnen maken.

In het hoofdstuk minimale vereisten sommen we tot slot op wat er materieel nodig is om de doelen waar te maken.

Dit leerplan bouwt verder op de versie van 2021. Enerzijds zorgen we voor continuïteit door de basis te behouden. Anderzijds drongen vanuit voortschrijdend inzicht enkele aanpassingen zich op:

- Academies krijgen de mogelijkheid om – indien ze dit wensen – alternatieve namen aan de rollen vakman en samenspeler te geven: vakexpert en dialoog.
- Specifieke eindtermen dko en kso zijn toegevoegd aan de doelen van de vierde graad.
- Doelen voor amateur literair schrijver zijn ingevoegd in de vertakkingen vanaf de vierde graad.
- Beheersingsniveaus en competentiebeelden krijgen een duidelijke plek in dit leerplan.
- Het luik evaluatie is meer afgestemd op de kwaliteitscriteria transparantie, betrouwbaarheid, validiteit en het voedende aspect van evalueren.

Inhoud

1	Overzicht	p. 7
	—	
2	Doelen	p. 9
	—	
3	Visie	p. 45
	—	
4	Aanpak	p. 61
	—	
5	Evaluatie	p. 69
	—	
6	Onderwijskwaliteit	p. 77
	—	
7	Minimale vereisten	p. 79
	—	

1 Overzicht

LEERPLAN KUNSTIG COMPETENT

raamleerplan: vast deel

academieluik: accenten academie

VISIE

breed evalueren

competentiegericht
ontwikkelingsgericht

- kwaliteit
- zelfstandigheid
- complexiteit
- eigenheid

competentiebeelden

DOELEN

stam

5 artistieke rollen

20 artistieke competenties

101 leerdoelen

vertakkingen

doelen 4de graad

AANPAK

maatwerk leveren

grenzen verleggen

artistiek meesterschap

didactisch meesterschap

EVALUATIE

transparant

betrouwbaar

valide

voedend

ONDERWIJS-
KWALITEIT

2 Doelen

Toelichting bij de doelen

Het referentiekader, vastgelegd en goedgekeurd in de regelgeving van de Vlaamse regering, met daarin de basiscompetenties, de beroepskwalificaties en de specifieke eindtermen voor het dko, heeft een verplichtend karakter. Ze vormt de grondstof voor dit leerplan.

De overheid formuleert in dit referentiekader kunstonderwijs zes kerncompetenties. Daaruit leiden we in dit leerplan 5 artistieke rollen, 20 artistieke competenties en 101 leerdoelen af. Dit noemen we in dit leerplan **de stam**.

Academies kunnen – indien ze dit willen - twee artistieke rollen een andere naam geven. *Vakexpert* is een genderneutrale variant van vakman. Hiermee geven we gehoor aan opmerkingen uit het werkveld.

De rol samenspeler kan eventueel vervangen worden door *dialogo*. Met deze term vergroten we enerzijds de gemeenschappelijkheid met het leerplan Kunstig Competent BAK. Anderzijds willen we leerkrachten uitdagen om vanuit een ruimer perspectief naar dit aspect van kunstonderwijs te kijken. Het is meer dan samen spelen of het vak samenspel (groepsmusiceren): je gaat in dialoog over en met je werk, jezelf, de anderen en de wereld.

Aan dit leerplan worden ook competentielijsten toegevoegd die telkens gekoppeld zijn aan één studierichting van de vierde graad. Dit noemen we in dit leerplan **de vertakkingen**. Concreet: voor leerlingen in de vierde graad, gebruik je dit specifieke doelenkader vierde graad in combinatie met de stam. Voor leerlingen in de eerste, tweede en derde graad gebruik je enkel de stam. De vertakkingen zijn geënt op de beroepskwalificaties dko, de herwerkte specifieke eindtermen dko en de eindtermen doorstroomfinaliteit van het kso derde graad van het wetenschapsdomein ‘kunst en cultuur’. Deze extra doelen bouwen verder op de 20 basiscompetenties van het leerplan en worden in de vierde graad verder uitgediept. Waar nodig geven we aan of een doel specifiek geldt voor leerlingen die willen doorstromen naar hoger onderwijs.

De studierichtingen vierde graad die hierna beschreven staan, zijn onderverdeeld in 3 **kwalificaties**: vks 3 (Vlaamse kwalificatiestructuur 3), vks 4 en vks 5.

Deze kwalificaties beschrijven wat je moet kennen en kunnen om een beroep uit te oefenen, een opleiding te starten of deel te nemen aan de maatschappij. De Vlaamse kwalificatiestructuur bestaat uit acht kwalificatieniveaus.

Meer uitleg over deze verschillende niveaus vind je hier:

<https://vlaamsekwalificatiestructuur.be/wat-is-vks/kwalificatieniveaus/>

De overheid heeft de studierichtingen van de vierde graad dko ingeschaald, hoofdzakelijk op basis van de criteria 'complexiteit van de context' en 'verantwoordelijkheid die leerlingen moeten opnemen':

- op niveau 3 vind je de opleidingen amateur vertolkend muzikant, acteur en danser;
- op niveau 4 amateur creërend muzikant, acteur, danser, dj en literair schrijver;
- en op niveau 5 amateur dirigent, regisseur, choreograaf en beiaardier (Koninklijke Beiaardschool Mechelen).

Voor de kortlopende studierichting schrijver hebben we eveneens de beroepskwalificaties vertaald in een reeks doelen die aansluit bij de taal van dit leerplan. Voor elke andere kortlopende studierichting kiest het schoolbestuur zelf de doelen en vallen ze daarom buiten de draagwijdte van dit leerplan.

De artistieke rollen, artistieke competenties en leerdoelen zijn consequent op een willekeurige manier geordend. Volgordes in dit leerplan duiden op geen enkele manier op een hiërarchie. Voor Kunstig Competent zijn ook alle drie niveaus van de vierde graad evenwaardig.

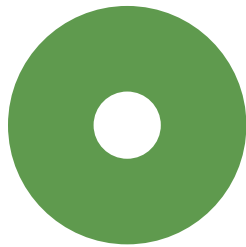
De goedkeuring van dit leerplan bevestigt dat de doelen van het raamleerplan Kunstig Competent de doelen van de overheid dekken. Gebruik daarom het leerplan als referentiekader. Daarnaast is het raadzaam dat leerkrachten en directies weten hoe de doelen van het leerplan verbonden zijn met de doelen van de overheid. Het document 'Van basiscompetenties & beroepskwalificaties tot leerplan' op kunstig-competent.be kan daarbij ondersteunend zijn.

Meer lezen:

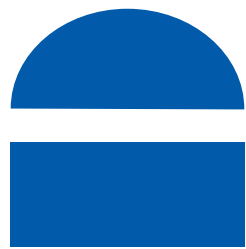
Crevits, H. (2015). Conceptnota DKO. Vlaamse Overheid. De Man L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.
März, V. e.a. (2012). Professionalisering in praktijk. Evaluatie van het professionaliseringsbeleid van basis- en secundaire scholen. Brochure. Brussel: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.
Vlaamse regering (2017). Basiscompetenties en beroepskwalificaties Deeltijds Kunstonderwijs. Vlaamse overheid.

Stam: artistieke rollen/ artistieke competenties/ leerdoelen

ARTISTIEKE ROLLEN

kunstenaar

onderzoeker

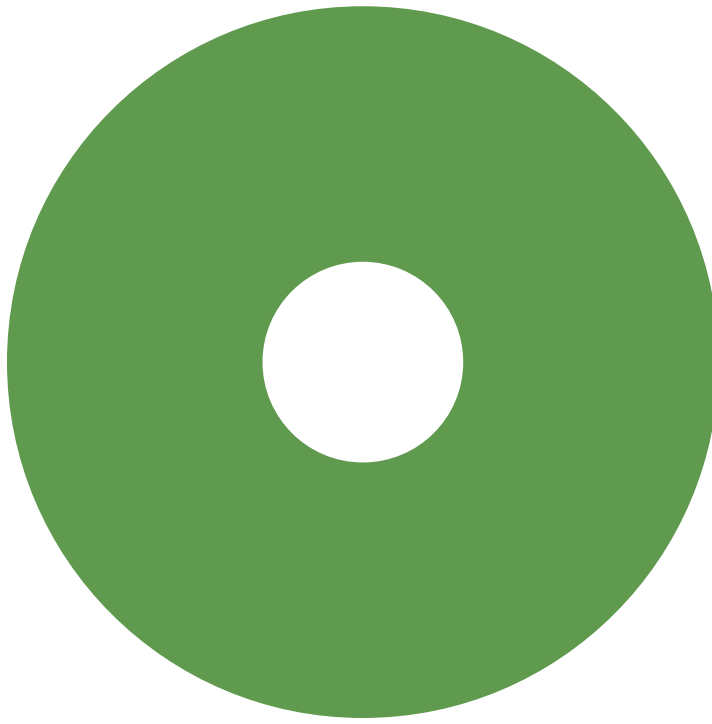
vakman/ vakexpert

samenspeler/ dialoog

performer

kunstenaar

EXPERIMENTEREN

- improviseren binnen een kader
- variëren, combineren en spelen met de bouwstenen
- mogelijkheden uitproberen
- zekerheden loslaten en toeval toelaten
- durven

CREËREN

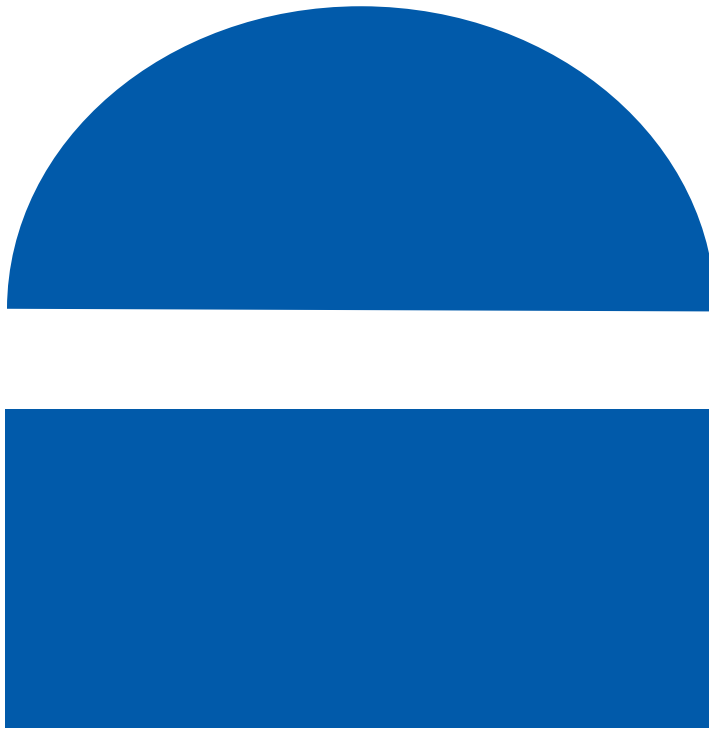
- iets maken
- schrappen en schaven
- verbeelding gebruiken
- eigen idee concretiseren
- artistieke keuzes maken

ZICH OP PERSOONLIJKE WIJZE UITDRUKKEN

- ervaringen, gevoelens, inzichten en eigen indrukken uitdrukken
- eigen leefwereld integreren
- eigen stijl vinden
- eigen verhaal vertellen
- authentiek zijn in het maken

ZICH INLEVEN

- zich laten inspireren
- in de huid kruipen van ...
- stijlen beheersen
- interpreteren
- intuïtie gebruiken

onderzoeker

NIEUWSGIERIG EN ONDERZOEKEND ZIJN

- (in) vraag stellen
- informatie zoeken (over een choreograaf, componist, regisseur, productie ...)
- betekenis geven aan het spel, de klanken of de bewegingen
- zich openstellen voor het onbekende en het onverwachte
- verschillende stijlen en genres onderzoeken

EIGEN STERKTES EN WERKPUNTEN BENOEMEN

- onderzoeken wat wel/ niet werkt
- valkuilen zien
- op eigen werk reflecteren
- werkpunten aanpakken
- volgende stap/ uitdaging benoemen

PROCES ZICHTBAAR MAKEN

- eigen keuzes onderbouwen
- artistiek parcours op gang brengen
- zich vragen stellen over product en proces
- afstand nemen
- eigen proces verwoorden

EIGEN HORIZON VERRUIMEN

- eigen manier van kijken/ luisteren uitbreiden
- belangstelling tonen voor andere disciplines en kunstvormen
- films, concerten, tentoonstellingen en voorstellingen bijwonen
- meesterwerken leren kennen
- aandacht voor maatschappelijke en artistieke context hebben

vakman/ vakexpert

WERKEN MET/ AAN KWALITEIT

- nauwkeurig werken en oefenen (tot iets af is)
- de lat hoog leggen
- zich realistische doelen stellen
- feedback verwerken
- memoriseren

WERKHOUDING ONTWIKKELEN

- efficiënte werkmethode hebben
- zorg dragen voor zichzelf en het instrument
- goede gewoontes ontwikkelen
- werken met focus
- doorzetten ook als het moeilijk is

VAKKENNIS HANTEREN

- mogelijkheden van (technologisch) materiaal, instrument en lichaam verkennen
- vaktaal gebruiken
- materiaalkennis hebben
- begrippen uit de kunstgeschiedenis kennen en toepassen in eigen werk
- technieken kunnen benoemen

TECHNIEK, MATERIALEN EN BASISVAARDIGHEDEN BEHEERSEN

Muziek

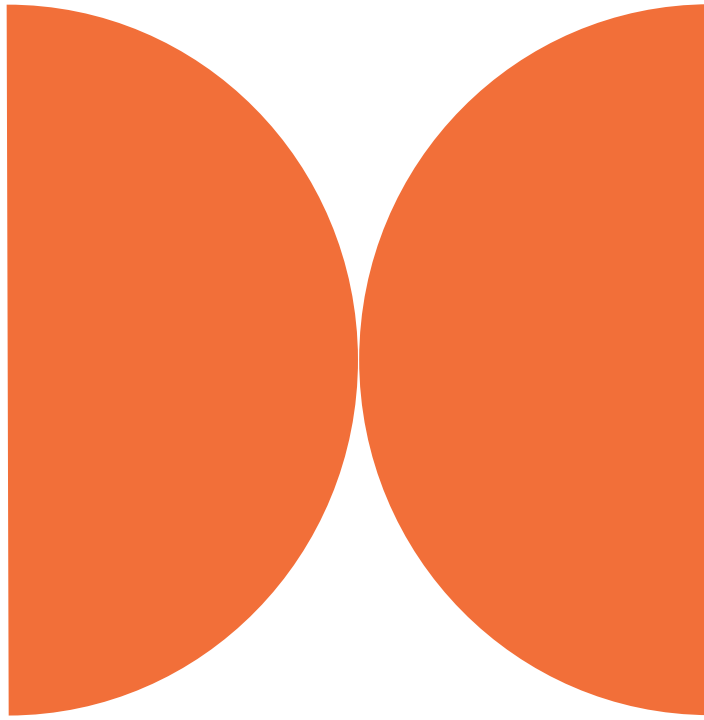
- technisch beheerst en vloeiend spelen
- muziekwerken instuderen
- vanuit een ergonomische houding musiceren
- innerlijk voorstellingsvermogen ontwikkelen
- verschillende parameters en componenten (hoogte, duur, sterkte, kleur, dynamiek, articulatie, klankvorming, intonatie ...) kunnen integreren en uitvoeren
- muzieknotatie gebruiken

Woordkunst-Drama

- aangeleerde technieken (projectie, stemtechniek, verstaanbaarheid ...) toepassen
- een verhaal doorgronden
- emoties uitdrukken
- ruimtebewustzijn hebben
- met een lichaamstaal spelen die past bij het spel
- registers (van spelen, spreken, voelen ...) bespelen

Dans

- uithoudingsvermogen, weerstand, coördinatie en bewegingsgeheugen ontwikkelen
- lichaamsbewustzijn, bewegingscontrole en -release tonen en basisregels inzake blessurepreventie en hygiëne naleven
- danstechnische elementen (buigen, strekken, springen, vallen, lopen, draaien, balanceren) oefenen
- tijdsbewustzijn, dynamische kwaliteiten, muzikaliteit en kennis van muzikale structuren tonen
- ruimtebewustzijn en ruimtelijk bewustzijn tonen
- verschillende parameters en componenten uit de danstechniek uitvoeren, rekening houdend met mogelijkheden en beperkingen

samenspeler/ dialoog

SAMENWERKEN

- luisteren, kijken en reageren
- initiatief nemen
- afspraken nakomen
- inspelen op personen, situaties ...
- een eigen plek vinden in (het belang van) de groep

SAMEN MAKEN

- voortbouwen op elkaars ideeën/ werk
- resultaatgericht werken
- anderen impulsen geven
- eigen spel afstemmen op dat van anderen
- een dirigent/ regisseur/ choreograaf volgen

RESPECT TONEN VOOR ANDEREN EN HUN WERK

- aandachtig luisteren en kijken
- belangstelling tonen voor ideeën van anderen
- in dialoog gaan
- diversiteit waarderen
- zich inleven in het werk van anderen

FEEDBACK GEVEN EN ONTVANGEN

- kritisch luisteren en kijken
- opbouwende feedback, suggesties en tips geven
- openstaan voor feedback van anderen
- feedback zorgvuldig verwoorden
- sterktes en werkpunten benoemen

performer

TONEN MET KWALITEIT

- goed voorbereid zijn
- omgaan met plankenkoorts
- zich aanpassen aan de omstandigheden
- doorgaan (ook als het fout gaat)
- met passie en enthousiasme performen

CODES VAN HET (ZICH) TONEN GEBRUIKEN

- zich op eigen wijze voorbereiden
- zich opwarmen
- zich concentreren
- zich richten naar het (volledige) publiek
- applaus in ontvangst nemen

PUBLIEK WILLEN RAKEN

- een eigen verhaal vertellen op de scène
- genieten van de respons van een publiek
- (uit)stralen
- spelplezier tonen
- zich durven tonen

EIGEN OEUVRE OPBOUWEN

- eigen repertoire hebben en verklanken
- verschillende genres en stijlen aankunnen
- in staat zijn zich een werk eigen te maken
- zich materiaal toe-eigenen
- (altijd) iets kunnen tonen

Vertakkingen: doelen: vierde graad

VERTOLKEND

Amateur vertolkend muzikant (Vlaamse Kwalificatiestructuur niveau 3 - vks 3)

- eigen artistieke ideeën (i.v.m. de interpretatie) ontwikkelen
- de uitdrukkingsmogelijkheden van het instrument verdiepen
- oog hebben voor innovatie en technologische trends
- werk analyseren om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen (doorstroomfinaliteit)
- over de betekenis van kunst en kunstuitingen reflecteren (doorstroomfinaliteit)
- instrumentaal-technische vaardigheden uitbreiden
- virtuositeit ontwikkelen
- aandacht geven aan klankvorming, intonatie, stemming, balans ...

Amateur vertolkend acteur (vks 3)

- (eigen) artistieke concepten en ideeën omzetten in een uitvoerbaar geheel
- een persoonlijke speelstijl ontwikkelen en inspelen op de omstandigheden
- basismateriaal van een voorstelling bestuderen en analyseren
- reflecteren en communiceren over het artistieke proces en de eigen prestatie
- oog hebben voor innovatie en technologische trends
- werk analyseren om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen (doorstroomfinaliteit)
- over de betekenis van kunst en kunstuitingen reflecteren (doorstroomfinaliteit)
- eigen aandeel van een voorstelling memoriseren, interpreteren en vertolken
- lichaam en stem voorbereiden op de artistieke praktijk
- promotie voeren

Amateur vertolkend danser (vks 3)

- artistieke concepten omzetten in een uitvoerbaar geheel
- vorm geven aan eigen visie en verbeelding
- basismateriaal van een voorstelling bestuderen en analyseren
- reflecteren en communiceren over het artistieke proces en de eigen prestatie
- oog hebben voor innovatie en technologische trends
- werk analyseren om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen (doorstroomfinaliteit)
- over de betekenis van kunst en kunstuitingen reflecteren (doorstroomfinaliteit)
- het eigen aandeel in de voorstelling interpreteren, inoefenen en vertolken
- het lichaam op de nodige vaardigheden voorbereiden

CREËREND

Amateur creërend muzikant (vks 4)

- nieuw werk maken of bestaand werk arrangeren
- een eigen artistieke taal ontwikkelen
- basismateriaal verzamelen, analyseren en ontwikkelen
- opgedane inzichten in het creatief proces integreren
- werk analyseren om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen (doorstroomfinaliteit)
- over de betekenis van kunst en kunstuitingen reflecteren (doorstroomfinaliteit)
- basiskennis van muziektheorie, instrumenten, compositie en muziekstijlen opbouwen
- met de technische vaardigheden van de muzikanten rekening houden
- hard- en software kunnen gebruiken
- een compositie via muzieknotatie, een eigen muziekschrift of opnames vastleggen
- eigen werk voorstellen aan het publiek (concept, programma, promotie ...)
- eigen werk live of via opnames tonen

Amateur creërend acteur (vks 4)

- een tekst/ script voor een theaterstuk, cabaret- of comedyvoorstelling schrijven of bewerken
- een eigen artistieke taal ontwikkelen
- vanuit een artistiek concept locaties, decors, kostuums, licht, geluid ... kiezen
- basismateriaal verzamelen, analyseren en ontwikkelen
- het repetitie- en creatieproces bespreken en evalueren
- opgedane inzichten in het creatief proces integreren
- werk analyseren om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen (doorstroomfinaliteit)
- over de betekenis van kunst en kunstuitingen reflecteren (doorstroomfinaliteit)
- eigen werk voorstellen aan het publiek (concept, programma, promotie ...)
- eigen werk live of via opnames tonen

Amateur creërend danser (vks 4)

- (in collectief verband) een choreografie maken of bewerken
- een eigen artistieke taal ontwikkelen
- vanuit een artistiek concept locaties, decors, kostuums, licht, geluid/ muziek... kiezen
- materiaal, technieken en methodes vanuit een artistieke visie verzamelen
- basismateriaal analyseren en ontwikkelen
- het repetitie- en creatieproces bespreken en evalueren
- opgedane inzichten in het (collectieve) creatieproces integreren
- werk analyseren om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen (doorstroomfinaliteit)
- over de betekenis van kunst en kunstuitingen reflecteren (doorstroomfinaliteit)
- montage- en opnametechnieken video & geluid kunnen gebruiken
- eigen werk voorstellen aan het publiek (concept, programma, promotie ...)
- eigen werk live of via opnames tonen

Amateur dj (vks 4)

- muziek, muziekgenres, muziekfragmenten, klankfragmenten ... tot een geheel (re)mixen
- een eigen mix-stijl ontwikkelen
- kennis hebben van de dj-cultuur, dj-geschiedenis, dj-genres en toonaangevende dj's
- basiskennis hebben van auteursrecht en publishing
- basismateriaal verzamelen, beoordelen en kiezen
- basismateriaal ordenen naar tempo, toonaard, cuepoints ...
- oog hebben voor innovatie en technologische trends
- opgedane inzichten in het creatieve proces integreren
- werk analyseren om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen (doorstroomfinaliteit)
- over de betekenis van kunst en kunstuitingen reflecteren (doorstroomfinaliteit)
- ritmepatronen en tempo's synchroniseren
- platendraaier, cd-speler, muziekhard- en software kunnen gebruiken
- een soundcheck doen: volume en klank regelen ...
- eigen werk voorstellen aan het publiek (concept, programma, promotie ...)
- eigen werk registreren

Kortlopende studierichting amateur literair schrijver (vks4)

- een eigen artistieke taal ontwikkelen
- verbeelding gericht inzetten ter ontwikkeling van het project
- opgedane inzichten in het creatief proces integreren
- scheppend, associatief en (re)productief omgaat met intuïtie.
- eigen horizon verruimen
- belangstelling tonen voor andere disciplines en kunstvormen
- nieuwsgierig en onderzoekend zijn naar maatschappelijke en artistieke tendensen/ praktijken
- oog hebben voor technieken en technologische trends
- eigen sterktes en werkpunten benoemen
- op het eigen proces en het productieproces reflecteren
- zich in de thematiek van het schrijfproject verdiepen
- basismateriaal verzamelen, analyseren en ontwikkelen
- verschillende bronnen raadplegen, sorteren en materiaal selecteren
- werk analyseren om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen (doorstroomfinaliteit)
- over de betekenis van kunst en kunstuitingen reflecteren (doorstroomfinaliteit)
- de eigen deskundigheid ontwikkelen
- schrijftechnieken en -methodes inzetten eigen aan het genre
- de schrijfstijl afstemmen op de inhoud
- individueel of in collectief verband een literaire tekst schrijven en/ of bewerken
- kunnen samenwerken met anderen
- gepast met betrokkenen communiceren
- respect tonen voor anderen en hun werk
- feedback geven en ontvangen
- contact leggen met personen en organisaties die literaire teksten verspreiden
- podia, fora en dragers kiezen voor verspreiding
- inhoudelijk materiaal aanleveren voor de communicatie over en promotie van de literaire tekst

Amateur dirigent (vks 5)

- eigen artistieke visie ontwikkelen
- zich goed voorbereiden
- inzicht hebben in de grote muzikale en maatschappelijke tendensen en contexten
- muziek selecteren
- partituur analyseren om de intenties van de componist in een artistieke uitvoering te vertalen
- eigenheid en achtergrond van een muziekwerk toelichten
- repetities en concerten met de muzikanten evalueren
- zichzelf ten gunste van een gemeenschappelijk resultaat bijsturen
- een evaluatie als uitgangspunt voor visieontwikkeling gebruiken
- werk analyseren om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen (doorstroomfinaliteit)
- over de betekenis van kunst en kunstuitingen reflecteren (doorstroomfinaliteit)
- basiskennis van instrumenten, technieken en muziekstijlen ontwikkelen
- partituren aanpassen aan de mogelijkheden van de uitvoerders
- aan klank, intonatie en balans aandacht besteden
- over ademhaling, stemtechniek en speeltechniek aanwijzingen geven
- tot een weloverwogen interpretatie komen
- repetities leiden
- de groep met efficiënte en duidelijke gestiek en mimiek leiden
- met groepsdynamische processen rekening houden
- helder met betrokkenen communiceren
- taken en verantwoordelijkheden verdelen
- leden informeren, begeleiden, aansturen en motiveren
- over praktische zaken adviseren (nodige budgetten, hulp, materiaal, logistieke vereisten, podia, promotie ...)

Amateur regisseur podiumkunsten (vks 5)

- enscenering, technieken en dramaturgie verwerken binnen het artistieke concept
- eigen creatieproces en (collectieve) visie ontwikkelen
- eigen artistieke taal ontwikkelen
- bijleren en vervolmaken door samen te spelen
- basismateriaal creëren en selecteren
- thematiek van een voorstelling onderzoeken en bronnen raadplegen
- evaluatie als uitgangspunt voor visieontwikkeling gebruiken
- reflecteren en communiceren over artistieke visie, aanpak en (groeps)prestaties
- werk analyseren om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen (doorstroomfinaliteit)
- over de betekenis van kunst en kunstuitingen reflecteren (doorstroomfinaliteit)
- een groep inspireren en enthousiasmeren
- basismateriaal bespreken en aanleren
- creëren in collectief verband
- met groepsdynamische processen rekening houden
- artistieke aanwijzingen geven en de artistieke visie bewaken
- het artistiek team begeleiden tijdens het repetitieproces
- over praktische zaken adviseren (nodige budgetten, hulp, materiaal, logistieke vereisten, podia, promotie, media ...)
- helder met betrokkenen communiceren
- het artistieke concept voorstellen aan het publiek
- het productieproces coördineren (enscenering, kostuums, decor, licht, administratie ...) bijsturen en optimaliseren na evaluatiegesprekken met het team

Amateur choreograaf (vks 5)

- een eigen creatieproces en een (collectieve) visie ontwikkelen
- een eigen artistieke taal ontwikkelen
- basismateriaal creëren en selecteren
- de thematiek van een voorstelling onderzoeken en bronnen raadplegen
- inzicht hebben in enscenering, technieken en dramaturgie
- inzicht hebben in de artistieke, culturele en maatschappelijke tendensen en context
- breed inzetten op de verschillende contexten in dans (podium, locatie, evenement, digitaal ...)
- bijleren en vervolmaken door samen te spelen
- bijsturen en optimaliseren na evaluatiegesprekken met het team
- reflecteren en communiceren over artistieke visie, aanpak en (groeps)prestaties
- een evaluatie als uitgangspunt voor visieontwikkeling gebruiken
- werk analyseren om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen (doorstroomfinaliteit)
- over de betekenis van kunst en kunstuitingen reflecteren (doorstroomfinaliteit)
- een groep inspireren en enthousiasmeren
- het basismateriaal bespreken en aanleren
- creëren in collectief verband
- met groepsdynamische processen rekening houden
- artistieke aanwijzingen geven en de artistieke visie bewaken
- het artistiek team begeleiden tijdens het repetitieproces
- over praktische zaken adviseren (nodige budgetten, hulp, materiaal, logistieke vereisten, podia, promotie, media ...)
- helder met betrokkenen communiceren
- het artistieke concept voorstellen aan het publiek met onderbouwd materiaal, voor verschillende doelgroepen (onderzoek, communicatie, dramaturgie ...)
- het productieproces coördineren (enscenering, kostuums, decor, licht, administratie ...)

Beiaardier (vks 5) enkel voor de Koninklijke Beiaardschool Mechelen

- eigen artistieke ideeën (i.v.m. de interpretatie) ontwikkelen
- een eigen artistieke taal ontwikkelen
- oog hebben voor innovatie en technologische trends i.v.m. de beiaard
- basismateriaal voor arrangementen verzamelen, analyseren en ontwikkelen
- werk analyseren om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen
- (doorstroomfinaliteit)
- over de betekenis van kunst en kunstuitingen reflecteren (doorstroomfinaliteit)
- instrumentaal-technische vaardigheden uitbreiden
- virtuositeit ontwikkelen
- uitdrukkingsmogelijkheden van het instrument verdiepen
- bestaand werk arrangeren
- een genoteerd muziekwerk naar een uitvoering op het beiaardklavier vertalen
- hand- en voetzetting bepalen
- draadregelaars aanpassen
- zorg dragen voor het instrument: kleine reparaties doen, toezicht houden op
- de staat van het instrument houden
- muziek selecteren, arrangeren en programmeren voor het automatisch speelwerk
- activiteiten (concerten, rondleidingen, animatie, educatie ...) organiseren
- die het publiek dichterbij de beiaard brengen
- mee instaan voor de communicatie en promotie naar media en publiek

3 Visie

RAAMLEERPLAN EN ACADEMIELUIK

Het leerplan Kunstig Competent bestaat concreet uit twee delen: het raamleerplan en het academieluik.

Dit document is het **raamleerplan** podiumkunsten. Het beschrijft de competenties, de leerdoelen voor leerlingen, de aanpak, de evaluatie en de minimale vereisten qua ruimte en materieel. Academies die voor dit leerplan kiezen, engageren zich om de artistieke competenties en leerdoelen bij leerlingen te ontwikkelen.

Het compacte karakter van het raamleerplan geeft academies beleidsruimte om eigen toevoegingen te doen. Die worden in het **academieluik** genoteerd. De academie maakt daarmee haar visie en haar acties in verband met onderwijskwaliteit zichtbaar.

Actuele versies van de leerplannen Kunstig Competent, bijlagen en ondersteunend materiaal vind je op kunstig-competent.be.

Meer lezen:

Crevits, H. (2015). Conceptnota DKO. Vlaamse Overheid. De Man L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.
März, V. e.a. (2012). Professionalisering in praktijk. Evaluatie van het professionaliseringsbeleid van basis- en secundaire scholen. Brochure. Brussel: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.
Vlaamse regering (2017). Basiscompetenties en beroepskwalificaties Deeltijds Kunstonderwijs. Vlaamse overheid.

RICHTING EN RUIMTE

De huidige maatschappij wordt meegesleurd in een wereldwijde ontwikkeling die beïnvloed wordt door een nuttigheids- en efficiëntiedenken (Verhaeghe, 2012). Steeds vaker voert een **meetbaarheidsdwang** de boventoon.

Daartegenover staat de visie dat een school aan **vorming** moet doen. Het begrip school is afkomstig van het Griekse scolè. Dat staat voor vrije tijd of niet-productieve tijd. Vrije tijd betekent echter niet ontspanningstijd. In de scolè betreedt een leerling een andere wereld, waarbij kennis en vaardigheden geoefend worden die losgemaakt zijn van dagelijkse toepassingen. Leerlingen krijgen er de tijd en de oefenstof om geraakt te worden door de wereld van het beeld, de klanken, het instrument, de stem, de beweging ... (Masschelein, 2012).

Kunstonderwijs is gebaat bij **open geformuleerde doelen** die richting geven én ruimte laten voor individuele invulling.

Dit leerplan geeft **richting** via een raamwerk van artistieke competenties en leerdoelen. Die competenties en leerdoelen geven aan waar leerkrachten in hun klas naartoe willen werken. In het academieluik kunnen doelen toegevoegd of geaccentueerd worden. Ook dan streeft een academie ernaar om alle doelen bij haar leerlingen te ontwikkelen.

Het leerplan geeft ook **ruimte**: het formuleert artistieke competenties en leerdoelen op een open manier. Dat geeft academies professionele speelruimte. Zo kunnen ze ook een traject ontwikkelen aangepast aan leerlingen met speciale noden en blijft het leerplan Kunstig Competent trouw aan het uitgangspunt dat het een ontwikkelingsgericht leerplan is.

Vakgroepen en leerkrachten vullen de aangeboden ruimte open of meer gedetailleerd in. Pas startende leerkrachten hebben meestal nood aan een uitgewerkte planning.

Andere leerkrachten functioneren het best met een minder gedetailleerde planning. Dit leerplan wil beide groepen aanspreken. Vakteams en academies kiezen zelf hoe **alomvattend of gedetailleerd** ze afspraken willen maken.

Meer lezen:

Biesta, G. (2015). Het prachtig risico van onderwijs. Uitgeverij Phronese.
Biesta, G. (2017). ArtEZ Academia 15. Door kunst onderwezen willen worden. ArtEZ Press.
De Man, L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.
Masschelein, J. en Simons, M. (2012). Apologie van de school. Een publieke zaak. ACCO.
Standaert, R. (2014). De becijferde school. ACCO. Verhaeghe P. (2012). De neoliberale waanzin. Flexibel, efficiënt en gestoord. VUB Press.

BREED ARTISTIEK VORMEN

In 2012 stelden deskundigen uit het hoger kunstonderwijs, het dko, het kso en de artistieke sector het **referentiekader kunstonderwijs** op. Dat referentiekader bestaat uit zes kerncompetenties. De overheid kiest daarmee voor een brede en verdiepende artistieke vorming van leerlingen. De **kerncompetenties** van het referentiekader zijn:

- creëren en (drang tot) innoveren: de leerling komt actief en uit zichzelf met artistieke vormgeving, benaderingen en inzichten;
- onderzoeken: de leerling analyseert, reflecteert en communiceert over proces en product;
- inzetten van vakdeskundigheid: de leerling zet verworven kunstsamenwerkings kwaliteiten in om zich artistiek uit te drukken;
- opbouwen van relaties en samenwerken: de leerling kan eigen talent en deskundigheid ten dienste stellen van het gemeenschappelijk artistiek doel of project;
- presenteren: de leerling toont proces en/ of product aan een publiek;
- tonen van individuele gedrevenheid: de leerling vertrouwt op eigen expressiemogelijkheden en wil zijn/ haar creatieve resultaten tonen.

Bovenstaand referentiekader is de leidraad voor dit leerplan. Het leerplan vertaalt de kerncompetenties in **vijf artistieke rollen**: kunstenaar, onderzoeker, vakman/ vakexpert, samenspeler/ dialoog en performer. De laatste kerncompetentie, tonen van individuele gedrevenheid, zit in de andere artistieke rollen vervat.

De artistieke rollen zijn verwant aan de artistieke ontwikkelingsgebieden van Beeldende en Audiovisuele Kunsten (verbeelden, onderzoek, vakmanschap, dialoog, en tonen). Op deze manier erkent dit leerplan de eigenheid van podiumkunsten én benadrukt ze via een gemeenschappelijke stam de verwantschap met beeldende en audiovisuele kunsten. Dit leerplan wil zo de **dialoog tussen de verschillende artistieke domeinen** op gang brengen en houden.

OVERHEID	LEERPLAN BAK	LEERPLAN PODIUMKUNSTEN
kerncompetenties	artistieke ontwikkelingsgebieden	artistieke rollen
creëren en (drang tot) innoveren	verbeelden	kunstenaar
onderzoeken	onderzoek	onderzoeker
inzetten van vakdeskundigheid	vakmanschap	vakman/ vakexpert
opbouwen van relaties en samenwerken	dialoog	samenspeler/ dialoog
presenteren	tonen	performer
tonen van individuele gedrevenheid	vervat in andere competenties	vervat in andere competenties

De verdeling in artistieke rollen maakt het palet doelen **overzichtelijk en hanteerbaar**. De gebieden worden niet strikt gescheiden. Ze lopen in elkaar over en beïnvloeden elkaar voortdurend. De gebieden komen in verschillende fasen van het leerproces ook telkens terug. Binnen elke artistieke rol onderscheiden we vier **artistieke competenties**. Die vormen het hart van dit leerplan.

kunstenaar

- experimenteren
- creëren
- zich op persoonlijke wijze uitdrukken
- zich inleven

onderzoeker

- nieuwsgierig en onderzoekend zijn
- eigen sterktes en werkpunten benoemen
- proces zichtbaar maken
- eigen horizon verruimen

vakman/ vakexpert

- werken met/ aan kwaliteit
- werkhouding ontwikkelen
- vakkennis hanteren
- techniek, materialen en basisvaardigheden beheersen

samenspeler/ dialoog

- samenwerken
- samen maken
- respect tonen voor anderen en hun werk
- feedback geven en ontvangen

performer

- tonen met kwaliteit
- codes van het (zich) tonen gebruiken
- publiek willen raken
- eigen oeuvre opbouwen

Het is de intentie om de leerling, binnen elke graad, in **zo veel mogelijk artistieke competenties** te laten groeien. Elke leerling ontwikkelt die competenties in meerdere of mindere mate. Dat maakt zijn/ haar profiel uniek.

Meer lezen:

Bosman, L. en Schrooten, E. (2016). Fundamenten artistieke competenties.

<https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2014/09/fundamenten-v15.pdf>

Schrooten, E. (2014-...). Kunstig-competent.blog.

Smet, P. (2011). Kunst verandert. Conceptnota. Vlaamse overheid.

Vlaamse regering (2017). Basiscompetenties en beroepskwalificaties Deeltijds Kunstonderwijs. Vlaamse overheid.

Waege H.e.a. (2008). Gedeeld verbeeld. Eindrapport van de commissie onderwijs en cultuur. Vlaamse overheid.

COMPETENTIEGERICHT

Competentiegericht onderwijs verwijst naar een versmelting van kennis, vaardigheden en attitudes. Competenties maken onderwijs doelgericht met zichtbare leerresultaten.

Artistieke competenties onderscheiden zich van de klassieke kijk op competenties omdat ze:

- open geformuleerd zijn om zo ruimte te geven aan de leerkracht-kunstenaar;
- voldoende richtinggevend zijn en zo leerkrachten uitdagen om er in hun artistieke onderwijspraktijk aan te werken;
- leerlingen de tijd geven om in een veilige context geïnteresseerd te raken, te oefenen en zich te verdiepen.

Een academie onderzoekt hoe ze de artistieke competenties van dit leerplan zichtbaar kan maken in het aanbod over verschillende vakken van een opleiding heen. Leerkrachten en vakteams spreken af hoe ze de doelen in hun lessen ordenen. Zo ontstaat er een **horizontale samenhang**. Het is aan de academie om te bepalen hoe en in welke mate ze die samenhang wil realiseren.

Dit leerplan daagt vak- en schoolteams uit om hun **kunstonderwijs samen vorm te geven**. Zo sleutelt een academie aan een betere afstemming tussen verschillende klassen en krijgen leerkrachten de kans om hun artistiek en didactisch repertoire te vergroten. Onderzoek bevestigt dat samenwerken een positieve invloed heeft op de professionele ontwikkeling van leerkrachten (März, 2012).

Meer lezen:

Breeuwsma, G. (2005). Pleidooi voor doelmatigheid zonder doel, Cultuur+educatie 14.
Masschelein, J. en Simons, M. (2012). Apologie van de school. Een publieke zaak. Acco.
Van Beirendonck, L. (2009). Iedereen competent. Lannoo Campus.

ONTWIKKELINGSGERICHT

Het dko start altijd vanuit wat iemand wil, kent en kan. Leerkrachten helpen leerlingen om hun eigen grenzen te verleggen en boven het huidige ontwikkelingsniveau uit te stijgen. Er is een eensgezindheid gegroeid dat doelen best uitgaan van de leerlingen en hun **ontwikkelingsnoden** (De Man, 2016).

Een **ontwikkelingsgerichte aanpak** vertrekt vanuit de overtuiging dat elke leerling zich artistiek kan ontwikkelen. Die ontwikkeling volgt daarbij een onverwacht en persoonlijk parcours. Het is weinig zinvol om vooraf scherp omschreven leerpaden uit te tekenen.

Artistieke competenties ontwikkelen zich in vier richtingen. Een leerling is meer competent als de kwaliteit, de zelfstandigheid, de complexiteit en de eigenheid van de competenties groter worden (Schrooten, 2018).

- **kwaliteit** verwijst naar soepelheid, gemak, virtuositeit, automatisering, sierlijkheid en vlotheid;
- **zelfstandigheid** slaat op beperking van ondersteuning en toename van zelfsturing;
- **complexiteit** duidt op de moeilijkheidsgraad;
- **eigenheid** heeft te maken met eigen invulling of persoonlijke touch.

Meer lezen:

De Man, L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.

Schrooten, E. (2018). Taxonomie Kunstig Competent. Onderzoek naar het ontwikkelen van artistieke competenties. <https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2020/01/taxonomie-kunstig-competent-1.pdf>

Van Oers, B. (2005). Essays over ontwikkelingsgericht onderwijs. Koninklijke Van Gorcum.

BEHEERSINGSNIVEAU TAXONOMIE *Kunstig Competent*

	beheersings- niveau 1ste graad	beheersings- niveau 2de graad	beheersings- niveau 3de graad	beheersings- niveau 4de graad*	beheersings- niveau 4de graad**	beheersings- niveau 4de graad***
				kwificatiestructuur niveau 3	kwificatiestructuur niveau 4	kwificatiestructuur niveau 5
Met welke KWALITEIT worden de competenties uitgevoerd	ruw spelen- derwijs onder- zoekend	elementair en instuderend	geautomati- seerd	geautoma- tiseerd en verfijnd	geautoma- tiseerd en verfijnd	geauto- matiseerd, verfijnd en volgens de standaarden
In welke mate toont de leerling de competenties met een EIGENHEID?	spelender- wijs onder- zoekend	zoekend naar een eigen stijl	met sporen van een eigen stijl	met een eigen stijl	met een eigen stijl	met een eigen stijl
Hoe ZELFSTANDIG toont de leerling de competenties?	voortdurend begeleid	meestal begeleid, af en toe zelfstandig	regelmatig zelfstandig met coaching door de leerkracht	vooral zelfstandig met gerichte coaching door de leerkracht	zelfstandig, initiatief nemend, zichzelf evaluerend en bijsturend	zelfstandig, altijd initiatief nemend, zichzelf evaluerend en bijsturend
Hoe COMPLEX is de context (opdrachten, technieken, materialen ...)?		eenvoudig afgebakend	complexer afgebakend	complex uitdagend en afgebakend	complex uitdagend en regelmatig wisselend	complex, sterk uitda- gend, steeds wisselend en dikwijls nieuw
Welke VERANT- WOORDELIJKHEID wordt opgepakt?				beperkte organisa- torische verantwoor- delijkheid	verantwoor- delijkheid voor het resultaat	verantwoor- delijkheid om per- soonlijke resultaten te bereiken en collectieve resultaten te stimuleren

Meer lezen:

De Man, L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.
 Schrooten, E. (2018). Taxonomie Kunstig Competent. Onderzoek naar het ontwikkelen van artistieke competenties.
<https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2020/01/taxonomie-kunstig-competent-1.pdf>
 Van Oers, B. (2005). Essays over ontwikkelingsgericht onderwijs. Koninklijke Van Gorcum.

COMPETENTIEBEELDEN

De overheid omschrijft welke basiscompetenties/ beroepskwalificaties een leerling aan het einde van een graad moet ontwikkeld hebben. Het leerplan vertaalt de cesuren tussen de graden in **competentiebeelden**. Competentiebeelden zijn concrete en samenhangende beschrijvingen van de ontwikkeling die we bij onze leerlingen willen zien of nastreven. Het geheel van deze beschrijvingen vormt de leerlijnen over de graden heen. Deze competentiebeelden helpen leerkrachten om **richting te geven aan hun pedagogisch handelen**.

Door aan de competentiebeelden ook eigen competentiebeelden toe te voegen (individueel of in team) ontstaan er diverse beelden. Zo wordt de gedachte gevoed dat er **vele wegen en finaliteiten** zijn.

De competentiebeelden bieden tenslotte ook kansen om te onderzoeken of een leerling een vooropgesteld beheersingsniveau voor een graad behaald heeft.

De afstudeerrichtingen amateur vertolkend (muzikant, acteur en danser) en amateur creërend (muzikant, acteur en danser) hebben elk een eigen profiel. Dat is enerzijds zichtbaar in de toegevoegde doelen voor de vierde graad én in het beheersingsniveau van deze afstudeerrichtingen. Bij de creërende studierichtingen staat maken centraal, toont de kunstenaar zijn/ haar werk op een eigen manier en geeft hij/ zij ook aandacht aan promotie van het eigen werk. De context is minder afgebakend dan in de richting vertolkend kunstenaar.

De actuele versie van de competentiebeelden vind je op kunstig-competent.be.

Meer lezen:

De Man, L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.
Schrooten, E. (2018). Taxonomie Kunstig Competent. Onderzoek naar het ontwikkelen van artistieke competenties.
Schrooten, E. (2021). Competentiebeelden. Op weg met artistieke competenties. Eigen uitgave Kunstig Competent.

4 Aanpak

MAATWERK

Er zijn grote **verschillen** in profielen van dko-leerlingen. Het grootste deel van de leerlingen blijft na de opleiding actief als amateurkunstenaar. Een kleiner aantal leerlingen zal doorstromen naar het hoger kunstonderwijs en mikt op een artistieke, professionele carrière na het dko.

Er zijn leerlingen van verschillende leeftijden: kinderen, jongeren, volwassenen, leerlingen met weinig of veel ambitie, natuurtalenten, meer of minder voorkennis, leerlingen die er hard voor moeten werken en leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

Al die verschillen maken dat een **artistieke ontwikkeling individueel** is. Maatwerk zet de toon in artistiek onderwijs. Inspelen op de diversiteit van leerlingen vraagt van leerkrachten flexibiliteit, inlevingsvermogen en een uitgebreid didactisch palet.

Maatwerk kan vele vormen aannemen. In groepsvakken zetten leerkrachten een gemeenschappelijk pad uit en kan er daarbinnen gedifferentieerd worden. In vakken waarin meer individueel les gegeven wordt, kan iedere leerling een gepersonaliseerd traject krijgen. Ook kunnen leerkrachten verschillende leertrajecten ontwikkelen. Leerkracht en leerling kunnen dan beslissen welk traject hen het best past.

Maatwerk ontstaat als sommige artistieke competenties meer naar voren geschoven worden en andere minder. Leerkrachten engageren zich om alle 20 artistieke competenties bij hun leerlingen te ontwikkelen. In welke mate dat gebeurt, is de kern van maatwerk.

Leerkrachten delen hun veelzijdige expertise met hun leerlingen. Leerlingen krijgen de kans om ermee te experimenteren en er een eigen betekenis aan te geven. Zo krijgen nieuwe generaties de ruimte om de wereld van de **kunsten te vernieuwen** (Arendt, 1994).

Meer lezen:

Arendt, H. (1994). De crisis van de opvoeding. In H. Arendt. Tussen verleden en toekomst: vier oefeningen in politiek denken. Garant.
Dewulf, L. (2009). Ik kies voor mijn talent. Lannoo Campus.

GRENZEN VERLEGGEN

De academie opent voor leerlingen de wereld van beelden, klanken, beweging en taal. Leerkrachten **prikkelen** leerlingen om nieuwsgierig te worden en zich te verdiepen in de rijkdom van de kunstwereld.

Onderwijzen is daarom ook een kwestie van **tonen**. Een leerkracht wijst de leerling op iets in de (kunst)wereld wat goed, belangrijk of betekenisvol zou kunnen zijn als de leerling er aandacht aan besteedt (Biesta, 2017).

De academie streeft bij elke leerling naar zo veel mogelijk leerwinst (Onderwijsinspectie, 2016). Onderzoek bevestigt dat de combinatie van uitdagende én realistische verwachtingen de grootste kans maakt op succes. Het onderliggende concept daarbij is de **zone van naaste ontwikkeling** van Lev Vygotsky (1978). De zone van naaste ontwikkeling ligt op het snijpunt tussen kunnen en niet kunnen. Noch te makkelijke oefeningen, noch te hoog gegrepen opdrachten hebben een leereffect. Leerkrachten geven leerlingen de noodzakelijke ondersteuning, maar zijn er ook op gericht om die ondersteuning zo snel mogelijk los te laten (Korthagen, 2008).

Leren met resultaat is onlosmakelijk verbonden met de **motivatie** en de zin om te leren. Tal van psychologen hebben zich over het thema motivatie gebogen. De ABC- theorie (Van Steenkiste, 2010) wijst op het belang van:

- **A**utonomie: ruimte krijgen om zelf initiatief te nemen, invloed hebben (op het klas- en lesgebeuren);
- **B**etrokkenheid: zich verbonden voelen met wat er in de les gebeurt;
- **C**ompetentie: doeltreffend kunnen handelen en het gevoel hebben bekwaam te zijn.

Meer lezen:

Biesta, G. (2017). ArtEZ Academia 15. Door kunst onderwezen willen worden. ArtEZ Press.
Csikszentmihalyi M. (1999). Flow. Psychologie van de optimale ervaring. Boom.
Nelis, H. (2014). Motivatie binnenstebuiten. Kosmos Uitgeverij.
Van Steenkisten M. (2010). Hoe we kinderen en jongeren kunnen motiveren. Toepassingen van de zelfdeterminatietheorie. Caleidoscoop, 22, 6-15.
Vygotsky, L. (1978). Mind in society: The development of higher psychological functions. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ARTISTIEK MEESTERSCHAP

Leerkrachten in het dco zijn **kunstenaars**. Zij werken ook na hun opleiding verder aan hun artistieke ontwikkeling. Vanuit een onderzoekende houding bekwamen ze zich verder.

Kunstenaars gaan verder waar de vakman/ vakexpert stopt. Ze nemen risico's, kijken anders en proberen het onmogelijke te bereiken. Het resultaat is daarom verrassend, ook voor hen. Kunstenaars zijn dikwijls even 'kundig' als de beste vakmannen/ vakexperts. Maar een prachtig afgewerkt sierobject is daarom nog geen kunst. Kunstenaars voegen iets belangrijks toe aan hun vakexpertise: verbeelding.

Kunstenaars hebben het vermogen om iets van een andere, vaak onverwachte en onvoorspelbare kant te bekijken. Voor kunstenaars is het **ontstaansproces** belangrijk. Ze gaan soepel om met onzekerheid, chaos, toeval en spontaniteit. Hun praktijk bestaat uit een voortdurend proces van kiezen, vallen en opstaan, stappen zetten, werk verrichten, ervaring opdoen, reflectie, twijfel, heroriëntering, scherpe keuzes maken ... (Schrofer, 2018). Kunstenaars hebben daarbij het vertrouwen dat het wel goed komt.

Kunstenaars blijven geïnteresseerd in **actuele artistieke ontwikkelingen**. Nieuwsgierigheid is hun drijfveer.

Meer lezen:

- Ambler, F. (2019). Brief lessons in rule breaking. Tate Publishing.
Baert, B. (2019). De uil in de grot: gesprekken met beelden, kunstenaars en schrijvers. Pelckmans pro.
Gompertz, W. (2016). Denken als een kunstenaar. Uitg. Meulenhoff.
Huisingh, A. (2009). Toeval gezocht. Uitg. Lemniscaat.
Schrofer, J. (2018). Plan and play, play and plan: defining your art practice. Valiz, Amsterdam.
Schrooten, E. (2014-...). Kunstig-competent.blog.
Thorne, S. (2019). School: A Recent History of Self-Organized Art Education. Sternberg Press.
Van Cenneyt, H. (2013). Hilde vraagt. Hilde van Canneyt interviewt 85 Belgische kunstenaars. Design & Publishing Group, Gent.

DIDACTISCH MEESTERSCHAP

Wie lesgeeft in het dko is kunstenaar én leerkracht. Leerkrachten ontwikkelen in de loop van hun loopbaan didactisch meesterschap:

- ze werken **doelgericht** aan een brede artistieke ontwikkeling van hun leerlingen;
- ze werken **competentiegericht**;
- ze zetten in op groeiende **zelfstandigheid, complexiteit, kwaliteit en eigenheid**;
- ze putten uit een rijk **didactisch repertoire** aan werkvormen en begeleidingsstijlen;
- ze maken voortdurend **afwegingen en keuzes**;
- ze ontwikkelen gaandeweg een gevoeligheid voor **wat werkt** of niet werkt;
- ze willen zich vanuit een onderzoekende houding **verder bekwamen**;
- ze staan in hun opdracht niet alleen. Ze maken deel uit van een team en grijpen kansen om **van anderen te leren**.

Dit leerplan daagt academies uit om **in vakteams** didactische wenken te verzamelen en te documenteren. Vanuit de concrete context van een klas, doelgroep of thema ontstaan de meest relevante werkvormen of didactische wenken. Een uitgebreid didactisch repertoire maakt maatwerk mogelijk. Inspirerende didactische wenken voor de artistieke competenties zijn te vinden twee platformen: kunstig-competent.be en kunstig-competent.blog.

Dit leerplan vertrekt vanuit een groot **vertrouwen in leerkrachten**. Zij tonen een oprechte interesse in hun leerlingen, gaan er via (intentie) gesprekken mee in dialoog en bouwen een waardevolle relatie met hen op. Vanuit deze grondhouding ontwikkelt de leerkracht voor een leerling gaandeweg een artistiek leertraject. De artistieke competenties en leerdoelen van het leerplan zijn daarbij een inspirerende richtingaanwijzer. Maar leerkrachten volgen die doelen niet slaafs. Wat een leerling nodig heeft om zijn/ haar ontwikkeling als kunstenaar te verrijken, krijgt de volle aandacht.

Meer lezen:

Aelterman, A. e.a. (2008). Een nieuw profiel voor de leerkracht kleuteronderwijs en lager onderwijs: Hoe worden leerkrachten daartoe gevormd? Bolhuis S. (2009). Leren en veranderen. Uitgeverij Coutinho.
Birnebaum D. e.a. (2007). Teaching art. Walther Konig, Keulen.
Larock, Y. e.a. (2012). De co-creatieve school. In Impuls, 42e JG., nr.3, januari-maart 2012, p.152-158.
Palmer, P.J. (2005). leerkracht met hart en ziel. Over persoonlijke en professionele groei. Wolters Noordhoff. Reyniers L. (2012).
Ruijters, M. en Simons, R.J. (2012). Canon van het leren, 50 concepten en hun grondleggers. Kluwer.
Schrooten, E. (2014-...). Kunstig-competent.blog.

5 Evaluatie

Leerkrachten bespreken minstens tweemaal per schooljaar met leerlingen hun brede artistieke ontwikkeling. Leerkrachten en leerlingen onderzoeken dan in welke mate de leerdoelen bereikt zijn. Een schriftelijke neerslag vormt het uitgangspunt voor dat gesprek. De conclusies en afspraken vormen het startpunt voor een volgende stap in het leertraject.

De overheid geeft academies daarnaast ruimte om een eigen visie op evalueren in de praktijk te brengen. Academies nemen **beslissingen** over o.a.:

- de vorm van de evaluatie-activiteiten;
- de planning in het academiejaar;
- de beoordelingsprocedure (de samenstelling van de evaluatiecommissie, wijze van beraadslaging, beoordelingscriteria, waarderingsschaal ...);
- inzage en feedback.

Om de **kwaliteit** van het evaluatiebeleid en van de evaluatiepraktijken na te gaan, schuift de overheid drie standaarden naar voren:

- transparantie;
- betrouwbaarheid;
- validiteit.

Het referentiekader onderwijskwaliteit benadrukt dat leerlingenevaluatie een belangrijk onderdeel is van het onderwijsproces. Het stelt dat leerlingenevaluatie gericht moet zijn op het verbeteren van het leren van de leerlingen. Daarom voegen we in dit leerplan een vierde standaard toe: een evaluatie is voedend.

TRANSPARANT

Een evaluatie is transparant als een academie of een leerkracht, zeker bij de start van een traject, communiceert over de volgende **vijf vragen**:

- WAAROM evalueren we?
- WAT evalueren we?
- WANNEER evalueren we?
- WIE evalueert?
- HOE evalueren we?

Deze thema's kunnen tijdens (intentie)gesprekken met leerlingen aan bod komen.

Transparantie in leerlingenevaluatie heeft meerdere voordelen. **Duidelijkheid** over de inhoud, vorm en procedure van de evaluatie geeft de leerlingen inzicht in wat van hen verwacht wordt en zorgt zo voor de best mogelijke omstandigheden voor leerlingen om zich voor te bereiden (Van Berkel et al., 2014). Transparantie draagt er ook toe bij dat leerlingen beter in staat zijn te reflecteren over hun behaalde resultaten.

Transparant communiceren doe je best in een **heldere taal** die voor ouders en leerlingen verstaanbaar is. Dat kan bijvoorbeeld door antwoorden te formuleren op bovenstaande vragen.

BETROUWBAAR

Een betrouwbare evaluatie streeft naar objectiviteit. Ze berust niet op het oordeel van één iemand op één moment. Een veelvormige aanpak minimaliseert de invloed van omgevingsfactoren. Daarom evalueren leerkrachten **voortdurend**: lesgeven, leren en evalueren zijn met elkaar verweven.

Evaluaties zijn betrouwbaarder als ze gebaseerd zijn op **verschillende bronnen**: meerdere momenten, meerdere vormen, meerdere observatoren. Ook als men een zelfevaluatie van een leerling, een peerevaluatie, het oordeel van een leerkracht én het oordeel van een jury naast elkaar legt, verhoogt dat de betrouwbaarheid.

Susan Orr (2005) noemt beoordelen in kunstonderwijs een 'artful social practice': beoordelen gebeurt in **de dialoog tussen verschillende mensen**. En dat is ook vanuit het perspectief van betrouwbaarheid interessant. Om de betrouwbaarheid van evaluatieresultaten van kunstonderwijs te verhogen, raden onderzoekers immers aan om met meerdere evaluatoren te werken (Smedema et al., 2014). Dat principe wordt **'intersubjectiviteit'** genoemd (Rønsen, 2013). Het zijn dan vooral de elementen waar de evaluatoren het over eens zijn, die betrouwbaarheid in zich dragen.

Ten slotte heeft deze werkwijze met meerdere beoordelaars nog een effect dat belangrijk is. Verschillende juryleden brengen **verschillende perspectieven** binnen en het is voor leerkracht en leerling interessant om deze verscheidenheid te horen en te onderzoeken.

VALIDE

Een **valide** evaluatie meet wat de academie wil meten. De verkregen resultaten kunnen dan leiden tot juiste conclusies.

Het dko zet in op de ontwikkeling van alle artistieke competenties. Evaluaties zijn valide als die artistieke competenties ook het **onderwerp** zijn van de evaluaties.

De validiteit kan daarbij verhoogd worden door **heldere kijkkaders** aan te reiken. Beoordelaars worden gevraagd om vanuit de rollen feedback te geven. Als de artistieke competenties ook geëxpliciteerd worden in de rapporten verhoogt dat ook de validiteit.

VOEDEND

Bij evalueren als voedende of formatieve activiteit wordt naar de vooruitgang van de leerling gepeild en feedback gegeven in functie van verbetering en doorgroei (Beattie, 1997). Het doel van een evaluatie is dan om het leren te bevorderen.

Evaluaties willen vanuit dit perspectief:

- leerlingen **stimuleren** om volgende stappen in hun ontwikkeling te zetten;
- motivatie, zin en **plezier aanwakkeren** om zich artistiek verder te ontwikkelen;
- leerlingen een beeld geven van waar ze **zich bevinden in hun leertraject**: waar ze van komen, waar ze staan, wat er in het vooruitzicht ligt en hoe ze dat kunnen realiseren.

Evaluatiepraktijken die quoteren, rangschikken en vergelijken zijn zelden voedend voor leerlingen.

Ontwikkelingsgerichte feedback is het belangrijkste instrument voor voedende evaluaties. Feedback geven is terugkijken én vooruit kijken. Feedback is best concreet, aansprekend, gedoseerd, bondig én helder geformuleerd.

Leerkrachten hebben **oog voor het effect** van feedback. De wijze waarop leerlingen positieve feedback of werkpunten ontvangen, verschilt van leerling tot leerling. Het is daarom raadzaam om feedback te bespreken met de leerling. Zo weet een leerkracht zeker dat de feedback gehoord wordt en kan hij/ zij checken hoe de feedback binnenkomt.

Ook leerkrachten worden gevoed door evaluaties. Ze ontdekken waar nog werk aan is en ze sturen met die informatie hun lespraktijk bij.

Meer lezen:

Bosman, L. en Schrooten, E. (2016). Fundamenten artistieke competenties. <https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2014/09/fundamenten-v15.pdf>

de Graauw, C. (2016). Leren van anderen evalueren: lessen en tips. Cultuur en educatie 46. Utrecht: cultuurnetwerk Nederland.

Dochy, F. e.a. (2003a). Peer- en co-assessment als instrument voor diepgaand leren: bevindingen en richtlijnen. Tijdschrift voor Hoger Onderwijs, 2003(4), 220-229.

Dochy, F. e.a. (2003b). Anders evalueren. Assessment in de onderwijspraktijk. Lannoo Campus, Leuven.

Harre, K. e.a. (2014). Evaluatiepraktijk op school. Politeia.

Nijs L. (2008). Evaluatie in het DKO: het schietlood in actie. Handboek Begeleid Zelfstandig Leren, 21, p.57 e.v.

Orr, S. (2005) Making Marks. Assessment practices in art and design. York: St. John University.

Rensen, A. K. (2013). What teachers say and what students perceive – Interpretations of feedback in teacher-student assessment dialogues. Education Inquiry, 4(3), 537-553.

Schrooten, E., Storme, E., Vermeersch, L. (2023). Onderzoek leerlingenevaluatie in het deeltijds kunstonderwijs. HIVA-KU Leuven, UCLL.

Smedema, M., van Hoek, E., Faber, S., van Veldhoven, T., Groenendijk, T., Damen, M.L., Haanstra, F., van Bortel, C., Siebe, L., Bergland, J., Lok, C., Klarenbeek, D., van der Meulen, B., Maarleveld, O., Kortland, H. & Klatser, R. (2014). Beoordelen in de kunstvakken: instrumenten en onderzoek. Amsterdam: Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.

Van Berckel, H., Bax, A. & Joosten-ten Brinke, D. (2014). Toetsen in het hoger onderwijs. Bohn Stafleu van Loghum: Houten.

6 Onderwijskwaliteit

Een academie engageert zich om via gerichte acties de onderwijskwaliteit en de kwaliteit van haar evaluaties op de eigen academie systematisch levend te houden. Deze acties zijn bewakende methodieken die ervoor zorgen dat een academie regelmatig aandacht geeft aan haar onophoudelijke zoektocht naar kwaliteitsvol kunstonderwijs. Het leerplan als leidraad, intentieplannen, overkoepelende afspraken, vakgroepoverleg en reflectie zijn voorbeelden van zulke acties.

Het leerplan is een leidraad. Leerkrachten maken er een gewoonte van om intenties te ontwikkelen vanuit de doelen van het leerplan. Ze onderzoeken regelmatig welke artistieke competenties nog weinig aan bod zijn gekomen en welke verdiept kunnen worden.

Academies maken van **intentieplannen** de motor van de didactische werking. Leerkrachten leren hun klassen en hun leerlingen kennen en ontwikkelen vanuit deze beginsituatie een plan voor een volgende periode. Het woord intentie geeft aan dat je iets wil bereiken. Maar de realiteit is dat de doelen niet altijd gehaald worden. Onderweg kan er immers nog zoveel gebeuren en kunnen er andere doelen opeens belangrijker worden. Die wendbaarheid zien we als een belangrijke kwaliteit in kunstonderwijs.

Overkoepelende afspraken worden op academie- of vakgroepe niveau gemaakt. Door dat samen te doen, ontstaat er betrokkenheid.

Leerkrachten schrijven tenslotte evaluatiefiches voor hun leerlingen. Maar ook evalueren **leerkrachten hun eigen onderwijspraktijk** tijdens en na een leertraject. Wat liep goed? Wat minder? Waarom? Wat moet aangepast worden? En hoe doen we dat?

Tijdens evaluatiemomenten onderzoekt een leerkracht in welke mate de intentieplannen waargemaakt zijn.

Meer lezen:

Onderwijsinspectie (2016). Referentiekader voor onderwijskwaliteit. Brussel: Vlaamse onderwijsinspectie. Onderwijsinspectie (2019). Niveaudecreet deeltijds kunstonderwijs: één jaar later. Brussel: Vlaamse onderwijsinspectie.
Schrooten, E., Storme, E., Vermeersch, L. (2023). Kwaliteitsontwikkeling in het deeltijds kunstonderwijs. HIVA-KU Leuven, UCLL.

7 Minimale vereisten

Wat betreft de veiligheid is de volgende wetgeving van toepassing:

- Codex
- ARAB
- AREI
- Vlarem

Deze wetgeving bevat de technische voorschriften die in acht moeten genomen worden voor:

- de uitrusting en inrichting van lokalen;
- de aankoop en het gebruik van toestellen en materiaal.

Alle gebruikers dienen de werkinstructies en onderhoudsvoorschriften te kennen en correct te kunnen toepassen. De collectieve veiligheidsvoorschriften mogen nooit gemanipuleerd worden. De persoonlijke beschermingsmiddelen moeten aanwezig zijn en gedragen worden, daar waar de wetgeving het vereist.

MUZIEK

RUIMTE

Minimaal

- voldoende ruim, goed verlucht, verlicht en verwarmd lokaal, aangepast aan het vak, de grootte en de samenstelling van de groep (leeftijd, motorische noden ...);
- tafels en stoelen, aangepast aan de leeftijd van de leerlingen;
- muziekstaanders;
- goede akoestiek.

Wenselijk

- akoestische isolatie aangepast aan de groepsgrootte en inhoudelijke invulling van de lessen zodat er geen blootstelling aan te hoge geluidsniveaus is;
- de muzieklessen mogen geen geluidshinder veroorzaken voor de andere schoolactiviteiten;
- mogelijkheid om de ruimte te verduisteren;
- luchtbevochtiger (voor piano, klavecimbel ...).

DIDACTISCHE UITRUSTING

Minimaal

- didactisch materiaal aangepast aan het vak, de grootte en de samenstelling van de groep (leeftijd, motorische noden ...) ;
- voldoende kwalitatieve instrumenten en materiaal om elke leerling te laten deelnemen aan de les;
- begeleidingsinstrument(en) voor vakken waar een instrumentale of ritmische ondersteuning noodzakelijk is.

Wenselijk/ tijdelijk of permanent ter beschikking op de academie

- orff instrumenten, boomwhackers, slaginstrumenten;
- apparatuur voor het afspelen van geluid en beeld, het opnemen en versterken van muziek;
- spiegel;
- (muziek)bibliotheek, toegang tot online muziekdiensten;
- veilige internettoegang;
- toegang tot audio-, video- en multimedia-apparatuur;
- gehoorbescherming.

SPECIFIEK

Voor creërend musicus

- computers met opname- en muzieknottatiesoftware;
- hardware voor opnames: audio-interface en microfoons.

Voor dj

- dj-multiplayer, platenspeler en mixer met 3-bands-equalizer (liefst professioneel referentiemateriaal).

WOORDKUNST-DRAMA

RUIMTE

Minimaal

- een voldoende ruim, goed verlucht, verlicht en verwarmd lokaal, aangepast aan het vak, de grootte en de samenstelling van de groep (leeftijd, motorische noden ...);
- tafels en stoelen.

Wenselijk

- mogelijkheid om de ruimte te verduisteren;
- theateruitrusting (spots, gordijnen ...);
- aangepaste vloerbedekking voor grondoefeningen;
- de woordlessen mogen geen geluidshinder veroorzaken voor de andere schoolactiviteiten.

DIDACTISCHE UITRUSTING

Minimaal

- didactisch materiaal, aangepast aan het vak, de grootte en de samenstelling van de groep (leeftijd, motorische noden ...).

Wenselijk/ tijdelijk of permanent ter beschikking op de academie

- spiegel;
- toegang tot audio-, video- en multimedia-apparatuur;
- veilige internettoegang en bibliotheek (met vakliteratuur).

DANS

RUIMTE

Minimaal

- vrije dansruimte van 100 m² met een dansvloer van minstens 80 m², een minimale hoogte van 3,5 m en een kortste zijde die minimaal 8 m is;
- ‘zwevende’ gemakkelijk te onderhouden dansvloer met schokabsorptie;
- afzonderlijke kleedruimte voor jongens en meisjes, voorzien van de mogelijkheid om zich te verfrissen.

Wenselijk

- de danslessen mogen geen geluidshinder veroorzaken voor de andere schoolactiviteiten.

DIDACTISCHE UITRUSTING

Minimaal

- aangepast didactisch materiaal ter ondersteuning van beweging (bijv. matjes, dynabands, ballen ...);
- barres (voor klassieke dans);
- spiegelwand;
- apparatuur voor het afspelen van geluid en beeld en voor het opnemen en versterken van muziek;
- EHBO-koffer.

Wenselijk/ tijdelijk of permanent ter beschikking op de academie

- gepast instrumentarium (bv piano) indien er gekozen wordt voor livebegeleiding;
- veilige internettoegang;
- toegang tot video- en multimedia-apparatuur.

Werkten mee aan deze versie van het raamleerplan podiumkunsten:

Luc Borms
Diederik Celis
Stefanie Debaele
Remko Devroede
Stijn Hanssens
Erwin Scheltjens
Erik Schrooten
Wim Smet

Leerkrachten en directies die zich engageerden voor klankbordgroepen.

Vormgeving: Anne Verlent

januari 2025

Dit leerplan kwam tot stand vanuit de pilootprojecten Competent in Artistieke Competenties en Kunstig Competent begeleid door Erik Schrooten en Luk Bosman.

Actuele versies van het raamleerplan, de competentiebeelden en bijlagen: kunstig-competent.be

Contact: info@kunstig-competent.be

